

[Ügyészek lapja](#)

tudományos-szakmai folyóirat

- [Főoldal](#)
- [Bemutató](#)
- [Archívum](#)
- [Publikálás](#)
- [Kapcsolat](#)
- [Impresszum](#)

« [IPR crimes in the EU¹](#)[Békétlen Szahara – Besenyő János Magyarország és a nyugat-szaharai válság ... »](#)

Bűnözés az „Ezeregyéjszakában”

Szerző(k): Fórizs Sándor**Bevezetés**

Tanulmányomban *A szerelem rabszolgái (Történetek az Ezeregyéjszakából)* és az *Ezeregyéjszaka meséi* címmel megjelent könyvek alapján elemzem a 6-8. századi arab városok bűnözési helyzetét, és bemutatom az akkori tipikus bűncselekményeket, elkövetési módokat, a bűnüldözés korai középkori eszközeit, valamint a jogszolgáltatás egyes vonásait. Megismertetem továbbá a rendfenntartó erőket, az élet általános körülményeit, a személykörözés és személyazonosítás akkori lehetőségeit is. A kötetekből azokat az eseményeket igyekeztem összegyűjteni, amelyeknek valamilyen rendészeti vonatkozása volt, illetve befolyásolhatták a rendvédelmi tevékenységet.

Lényegében nem mesékről van itt szó, hanem az említett könyvek „elbeszéléseinek nagyobb része regény és novella, minden mesészerű elem dacára mégis reális ábrázolása egy a mienktől különböző, színesebb és félelmetesebb világnak”¹. Az elbeszélések a 6–10. század arab és perzsa társadalmának életét mutatják be, legtöbbször nagyvárosi környezetben. A leggyakrabban szereplő települések, Bagdad, Baszra, Kairó, Damaszkusz a maguk idejében megalopoliszok-nak számítottak. Az elbeszélésekben megjelenik a közigazgatás, a kormányzás, a kereskedelem, a jogszolgáltatás, a városok ellátása, a vallási problémák, a népek egymás mellett élése, a mindennapi szokások számtalan, gazdag leírása, bemutatása. Szinte minden éjszakai beszélgetésben szerepelnek bűncselekmények, bűnüldözési kérdések, sajátosságok. Érdekes ezt a remek irodalmi szöveggyűjteményt a rendészet szemével is olvasni. Elgondolkodni azon, hogy az akkori viszonyok között, amikor a bűnüldözést még nem támogatta a technológia magas szintje, milyen módszereket, eljárásokat, szervezeteket lehetett, illetve kellett alkalmazni egy nagy kiterjedésű korai középkori város belső rendjének, közbiztonságának fenntartásához.

Tanulmányomban az alábbi kérdésekre keresek választ:

- Melyek voltak a tipikus bűncselekmények?
- Miként alakultak az elkövetési módszerek?
- Miből állt a bűnüldözés és a jogszolgáltatás?

Antoine Galland francia utazó a tizenhetedik század végén, Keleten találta meg az „Ezeregyéjszaka” mesegyűjtemény tizenötödik századból származó kéziratát. Az iszlám megjelenése és elterjedése idejéből, a hatodik-nyolcadik századból származó arab-perzsa népi történetek első kézből mutatják be a kialakult, az akkori viszonyok között nagyinak, jelentősnek mondható városok életét.

A rendészet szerepe

Mai szokásaink mellett nehéz elképzelni, miként lehetett az akkori technikai körülmények között egy több tízezres lakosságú város ellátását és biztonságát garantálni, és milyen rendszabályoknak kellett érvényesülniük a napi élet fenntartásához. Az ivóvízzel, tüzelővel, élelmiszerrel történő ellátás mindenképpen jelentős távolsági szállítást kívánt. A mézet, amely például az édesítés fő eszköze volt, az indiai Malabar partról hozták. Nagy szerepe lett a távolsági kereskedelemnek, segítségével jelentős vagyonok halmozódtak fel, csábítva a bűnözőket az erőszakos megszerzésre. Bár a rendészetre vonatkozó vezető-irányító munka tudományos-elméleti alapjait akkor még nem dolgozták ki, a tapasztalati alapok segítségével erre lehetőség nyílt. Számos nehézséggel találkoztak az akkor élő emberek: nem volt éjszakai közvilágítás, hiányos volt a lakossági nyilvántartás, okmányok hiányában nehézséget okozott a személyazonosítás, gondoljunk csak arra, hogy soknemzetiségű és eltérő vallású tömegekről van itt szó. A szűk utcák átláthatatlanná tették a város szerkezetét; a főutakon és a nagy tereken és itt is csak nappal lehetett biztonságban bárki. A lapos tetejű, vályogból épült, egymáshoz támaszkodó jellegzetes arab épületek a behatolást és a menekülést elsőrangúan segítették.

Rendészeti szempontból vajon mit olvashatunk ki az elbeszélésekből?

A rendészet akkori szerkezeti felépítése szinte a mainak felelt meg. A csúcson az uralkodó, a kalifa állt, aki teljes hatalommal rendelkezett. A birodalom berendezkedése autokratikusan épült fel, a kalifa állami és vallási vezető is volt egy személyben. A távolabbi területeken őt kormányzók képviselték, akikkel a „postabasa” galambjai és lovas futárai segítségével tartotta a kapcsolatot. A testőrség parancsnoka a készenléti rendőrség vezetőjével azonosítható, olyan volt ő, mint egy rendőr ezred parancsnoka. A vezír (vagy nagyvezír) a katonaságot irányította, a kádi pedig főbíróként járt el.

A történetek visszatérő figurája a „váli”, egyfajta rendőr nyomozó bíró, aki saját fegyveresekkel, saját hóhírral rendelkezett, és az általános rend biztosítása, a kisebb súlyú cselekmények azonnali megtorlása, a gyors ítélkezés volt a feladata. Háza az elfogottak ideiglenes őrzését is szolgálta. Mindezen személyek között egyensúlyi állapot állt fenn, amelynek gyakori megbomlása külön problémákat szült. A városkapitány felelt a település rendjéért, alabárdos őrség állt a szolgálatában. Nagyobb probléma esetén számíthatott az uralkodó vagy az emír (eredetileg a régi arab birodalomban a központilag kinevezett kormányzó) mameluk testőrségére, amelyet felfegyverzett, profi katonának kiképzett rabszolgák alkottak. A rendfenntartás az előzőek feladata volt, de azt teljes mértékben garantálni nem tudták. Hiába a számtalan szigorú rendszabály, sötétedéskor még a városkapukat is bezárták, aki kint rekedt, jogosan számolhatott rablótámadással. A magánszemélyekre is jelentős szerep hárult a közbiztonság terén. Mindenki a kor szintjének megfelelő fegyvereket tartott. A gazdagok fegyveres kísérettel közlekedtek, saját házaikat őriztették. A piacokat, középületeket, mecseteket a város fegyveresei biztosították. Lefekvéskor az egyszerű polgárok elbarikádozták az ajtókat, bereteszték az ablakok zsaluit és az ágyhoz készítették fegyvereiket, kardjaikat, lándzsáikat. Világosodásig senki sem hagyta el lakását. Biztosítékot jelentett, hogy a házakban nagy létszámú rokonság élt együtt, és vigyáztak egymásra.

A történetek bűncselekmények sorát dolgozzák fel. Napirenden vannak benne a lopások, a rablások, amelyek gyakran gyilkossággal végződnek, a bandaszerű elkövetés is jellemző ezekre. Az emberrablások főként a fiatal lányok, nők, fiúk terhére történnek, azok célja az áldozatok eladása rabszolgának. A jogszolgáltatás hihetetlen szigora, a csoportos kivégzések mindennapos volta nyilvánvalóan összefügg a rossz közbiztonsági helyzettel, ezek fő szerepe a megtorlás, az elrettentés.

Még Bagdad közvetlen közelében is vannak olyan területek, amelyeken az utazónak nem szabad pihenőt tartania, nappal és a leggyorsabban muszáj azokon áthaladnia.²

A soknemzetiségű lakosság összetartása nehéz, többségében arabok, beduinok, örmények, perzsák, kurdok és fekete rabszolgák szerepelnek a történetekben, olyan személyek, akik általában nem támogatják a bűnüldözést. Különösen a beduinokra van rengeteg panasz, rablásaiukat, a karavánok megtámadását gyakran törzsi-nemzetiségi keretekben folytatják, veszélyeztetve a távolsági kereskedelmet és a nagyvárosok ellátását. A mohamedán vallás, bár uralkodó szerepet tölt be az államigazgatás terén, nem az egyetlen irányzat. Keresztények, zsidók, nazarénusok, tűzimádók képezik a lakosság egy meghatározó, talán még nagyobbik hányadát. A különböző természeti vallások mint boszorkányságok jelennek meg az esti történetekben, s nem győzik elítélni azok követőit. Az egyik városba érkezők megdöbbenve látják, hogy itt a „rettenetes Nardunt imádták”. Ez azért nem akadályozta őket abban, hogy minden értéket összeszedjenek, amit csak lehetett. Teljes települések voltak más vallásúak. Őket lényegében úgy tekintették, mint akik az uralkodó rendszert nem megbízhatóan támogatják.

„A város egész népe mazdahitű,³ akik a tüzet imádják a minden hatalommal bíró Király helyett.,,⁴

Az eltérő vallások közötti feszültséget s meg nem értést tükrözi az a történet, amelyben egy magányos, igazhitű utazót elrabolnak a tűzimádó mágus emberei, éheztetik és kínozzák, s vezetőjük az alábbiakat mondja:

„Amikor eljön a tűz ünnepe, leöljük a hegyen, s áldozunk véle a tűznek.”⁵

Ami természetesen nonszensz, ilyen rítus náluk nem létezett.

Az írásbeliség a rendészet területén is meghatározóan magas színvonalú volt. Parancsok (fermán⁶) formájában adták ki a rendelkezéseket az ún. beosztásba helyezésről. Gyakran előfordult, hogy személyek őrizetbe vételére, házkutatásra tanúkat alkalmaztak, és jegyzékeket készítettek a talált javakról. A lefoglalt tulajdonra, házra, birtokra, vagyona „pecsétet ütöttek”. De a váli előtt írásban történt az örökbefogadás is, melynek szerepét a gyakori gyerekhalandóság pótlásaként is felfoghatjuk.

Szemléltetésül álljon itt a bagdadi kalifa damaszkuszi helytartójához intézett köröző levelének részlete, amelyen keresztül bepillantunk az akkori büntetési rendszerbe, illetve egy keresett személy elfogására indított hajtóvadászat alkalmával az alábbi felhívást tették közzé.

I. A kalifa damaszkuszi helytartóhoz írt köröző levele

„Ó, helytartónk, bizonyára tudni fogod, hogy városodból egy ifjú kereskedő, név szerint Gánim ibn Ajjúb idejött Bagdadba, és elcsábított egy rabnőt rabnőim közül, és azt tette, amit tett. De megszökött bosszúm és haragom elől, és a te városodba menekült, és most ott kell lennie anyjával és testvérével. Fogasd tehát el, és kötöztess meg, és méress rá ötszáz korbácsütést. Azután pedig hurcoltasd végig városod utcáin, és kikiáltó járjon majd a teve előtt, amely vinni fogja, ezzel a kiáltással: Íme, így bűnhődik a rabszolga, aki megrabolja azt, ami az uráé. Azután majd küld el hozzám, hogy én is kellőképpen elbánjak vele. Végül pedig fosztasd ki a házát, és romboltasd le a tetejétől az alapjáig. És mivel Gázim ibn Ajjúbnak anyja és testvére is van, azokat is fogasd el, anyaszült meztelenre vetkőztess le, és kergesd ki a városból, miután három napon át kiállítottad őket közszemlére városod minden lakosának szeme elé.

És nagy buzgalommal és gonddal járj el, parancsaink teljesítése körül.”⁷

II. Felhívás a lakossághoz

„Minden népek! A szultán úgy rendelkezett, hogy aki rábukkan Núr ed-Dín Ali ibn Kháqánra, az megajándékoztatik egy díszköntössel, és ezer dinárral jutalmaztatik. Aki viszont rejtegeti, vagy nem jelenti tartózkodási helyét, ha arról tudomása van, az rászolgál a példás büntetésre, amelyben része lesz.”⁸

Egyedi esetek

A távolsági kereskedelem volt a történetekben szereplő, leginkább a felsőosztályhoz tartozó kereskedők vagyonának az alapja. Az utazás biztonsága a városok közvetlen környezetét leszámítva lényegében megszűnt. A megoldás a csoportos, jelentős létszámú együtt haladás volt. A tevékaravánokat, távolba induló hajóutakat nagy tapasztalattal rendelkező, ismert személyek szervezték, fegyvereseket fogadtak fel, illetve a szolgák is fel voltak fegyverezve. A vállalkozások kockázatos volta miatt a kereskedők megbízható ismerősökkel szövetkeztek. Vagyonuk felét az induló üzletbe fektették, másik felét letétbe helyeztek, vagy még inkább elrejtették, hátha útjuk elszegényedéssel végződik. A mesélő mesés bevételekről tud, amikor Indiából vagy a mögötte található szigetvilágból sikeresen visszatérők egy befektetett dinárra százat nyertek haszonként. Ahogy az egyik kereskedő is magyarázza ezt a magatartást:

*„Lehet, hogy baj éri a hajót, és csak a pusztá életünket tudjuk megmenteni. Ebben az esetben visszatérésünk alkalmával, ha ugyan visszatérünk valaha, mégis találunk itthon valamit, aminek hasznát vehetjük.”*⁹

Gyakori volt a panasz a karavánok elleni támadásokra. Egyes területek, még a nagyvárosok közelében is veszélyességük miatt kimondottan rossz hírben álltak, például Bagdad mellett az „Ebek Völgye”. Természetesen más volt annak a helyzete, aki szilárd, megbízható családi háttérrel rendelkezett odahaza. Az uralkodótól pénz ellenében menlevelet lehetett váltani, amely védelmet biztosított legalább az útba eső települések helyi hatalmasságaitól. Az elrabolt árukön kívül értéket jelentettek a foglyok, akiket rabszolgának adtak el. Addig kínozták őket, amíg a rabszolgapiacon inkább hallgattak a származásukról, elrabolt voltukról, csak hogy megszabaduljanak fogva tartóiktól. Szerencsésnek számított, aki gazdag volt és esetleg kiváltották. Visszatérő eseményként jelent meg, hogy a vagyontalan, használhatatlan áldozatokról az utolsó inget is levették és bosszúból megcsönkítették őket, levágva orrukat, fülüket, ajkaikat.

Meglepően gyakoriak voltak a házassággal kapcsolatos szélhámosságok, igaz, az ilyen történetek többnyire a jómódú családok körébe estek. A kiházásításkor az asszonyok jelentős anyagi támogatást vittek magukkal és házassági szerződést kötöttek a kádi, valamint négy tanú jelenlétében. Ez a férjnek lehetőséget biztosított nagyobb lélegzetű kereskedelmi tevékenység megkezdésére, távolsági utakra, amelyekről alkalmanként szándékosan nem tértek vissza, új egzisztenciát teremtve a távolban. A feleségeket kiforgatták mindenükből, esetleg idegen országokban elhagyták őket. Lánytestvérek bátyjuk részéről történő kisemmizésére is többször sor került. A gazdag özvegyek kíváncsú célpontnak számítottak, mivel férjük elhunyt után szabadon rendelkeztek örökrészüikkel. Az egyik hölgyre elhunyt férje az akkor hihetetlennek számító nyolcvanezer dinárt hagyott.

Az egyszerű emberek társadalmi élete az iparosok utcáiban és a piacokon zajlott. Nem véletlen, hogy itt történt a legtöbb bűncselekmény is. Két alkalommal merült fel a vád, hogy a hentes emberi húst mér ki. Az egyik esetben a vásárló véletlenül bepillantott a kamrahelyiségbe és kampókra akasztva emberi testrészeket látott lógni. Riasztotta a vizsgálóbíró és fegyveresekkel tértek vissza, de a raktárban már birkahúst találtak. „A gonosz dzsinnek játszottak velem” – mondja a mesélő a kor akkori szintjének

megfelelően, pedig csak annyi történt, hogy a hentes is észlelte a vevő meglepetését és távozása után lecserélt mindent.

Főleg gazdagnak látszó külföldiek sérelmére alkalmazták azt a módszert, hogy valamilyen ürüggyel, általában üzleti haszon vagy szexuális szolgáltatás ígéretével, épületekbe csalták be az áldozatokat, kihasználva a zárt, belső udvaros építési rendszert. A holttestek vermekbe rejtése, illetve folyóba dobása is könnyű elrejtési módszernek bizonyult.

Az „Ezeregyéjszaka” egyes történeteinél a banda felkutatására magánszemélyek kezdeményezésére perzsa kereskedőnek öltözött, akcentussal beszélő „csalimadár” útján került sor. Ami megdöbbenő, hogy az épületben talált minden személyt azonnal lemészároltak, férfiakat, nőket, időseket, fekete rabszolgákat, vén kerítőnőt egyaránt. Az ügyet lezáró váli a feltalált kincsekből magát is bőkezűen megjutalmazta. A fekete, „szerecsen” rabszolgák alkalmazása rablásra gazdáik szolgálatában, valamint ezek ilyen irányú egyéni tevékenysége az elbeszélések visszatérő eleme.

Személyek felkutatása és a személyazonosítás a mai modern eszközök, lehetőségek hiányában kemény feladat lehetett. Mindenesetre több példát is ismerünk a szövegből. A keresésben a legnagyobb segítséget a piaci előljárók és az iparosok utcáiban lévő céhek vezetői nyújtották. Nekik mondta el a rendőség, kit és miért keresnek, ők voltak azok, akikhez minden idegenről befutott az információ. Az apró falvakban amúgy elrejtőzni nem lehetett, mindenki szem előtt volt. A személyazonosítás tanúk, ismerősök nélkül szinte lehetetlen feladatnak bizonyult. Az egyik esetben, amikor egy halottat kellett azonosítani, a magasságon, testsúlyon, anyajegyeken vitatkoztak. Végül az döntött, hogy a keresett személy szunnita, a halottnak a talpán pedig síta szokás szerint „beégetett rajz van, az Alit követő eretnekek szokása szerint, a két nagy sejk neve”¹⁰. Így zárták ki az azonosságot.

A rablótámadások ismétlődő események voltak. A százhatvannegyedik éjszaka több napon átnyúló története három érdekes mozzanatot is említ. Egy gazdag kereskedő, akinek meggyűlt a baja az államigazgatás felső szintjével – valószínűleg egyébként a saját hibájából –, barátjával együtt a menekülés mellett döntött. Három tevét megraktak értékekkel és néhány megbízható fegyveres szolgálával együtt elhagyták Bagdadot. Egész délután és a rákövetkező éjjel úton voltak, hajnalban futottak bele egy rablóbandába. Azok lekaszabták az ellenálló szolgákat s mindent elvittek, a két baráton csak egy inget hagytak. Ezt követte a helyzet tipikus megoldása: a szerencsétlenek egy közeli kisváros mecsetjébe menekültek, ahol végül is ellátták őket ruhával, élelemmel és segítettek a továbbjutásban. Elgondolkodtató, hogy a kalifátus fővárosához ilyen közel mennyire gyenge volt a közbiztonság. Egy gazdag nőt az elrabló éjszaka hurcoltak magukkal, amikor hirtelen belefutottak egy lovas rendfenntartó járőrbe, s a gazemberek elszeleltek. Az asszony a járőr parancsnokát kérte, hogy segítsék haza, amiért jutalmat is ígért. Az, látva a hölgy pompás ruháját és értékes ékszereit, felültette egy lóra és hazavitte. Magának a lovas rendfenntartó járőrnek az éjszakai alkalmazása a városkapun kívül láthatólag hatékony módszer volt. A harmadik történet bizonyult a legérdekesebbnek. Egy valóban a hatalom csúcsához tartozó hölgy három szolgálónővel szerelmi légyottra indult egy szintén igen gazdag kereskedőhöz. Az alkalomhoz kölcsönvették a férfi ékszerész barátjának egyik üresen álló házát és azt előzőleg pompásan berendezték, telehordva értékes bútorokkal, szőnyeggel, porcelánnal, étkészlettel stb. A banda, amelynek a tagjai, mint kiderült, jórészt testvérekből és rokonokból állt, figyelte a tehetős házakat és feltűnt a költözködés. Este egyszerűen rátörték az ajtót a bent tartózkodókra. A három szolgáló, kihasználva a lapos háztetőket, elmenekült. Az elkövetők a párt magukkal hurcolták. Csak a rejtékhelyükön értették meg, mikor meglátták a hölgy rendkívüli ékszereit, hogy „túlrabolták magukat”, darázsfészekbe nyúltak. Elhívták a férfi ékszerész barátját, és segítségével megegyeztek foglyaikkal, hogy amennyiben azok elfelejtik az esetet, szabadon engedik őket és mindent visszaszolgáltatnak. Az asszonyt egyikük csónakkal a palotájához vitte, akinek a nő ezért ezer dinárt fizetett. Magáról a rablóbandáról az egyik szomszédjuk azt mondta:

„Akik betörték a házádba és elrabolták vagyonedat, már megöltek sok előkelőséget, továbbá rendőrségi főembereket, és a palotaőrség kutat utánuk minden úton.”¹¹

A felső-középosztály mint áldozat

A legtöbb történet, most úgy mondhatjuk, a felsőbb osztályokhoz kötődik. Ők voltak a módos kereskedő családok, akik a karavánokat és a távolsági hajóutakat indították. Vagyonuk célpontja volt a bűncselekményeknek, esetenként az uralkodó kapzsiságának. Az írásos ügyintézés szerepét, és a gazdasági visszaélések ősi voltát mutatja egy szerződés, melyben egy anyagilag megszorult személy látatlanban eladja (elvesztegeti) a még be sem érkezett hajóját:

„Én, aki írom, Haszan a vezír fia eladom a zsidó Izsáknak atyám elsőként beérkező hajójának teljes rakományát ezer dinárért, mely összeget előlegbe vettem fel.”¹²

A rabolt, lopott dolgokat a piacokon „alkuszokon” keresztül próbálták értékesíteni, akik a rájuk bízott ékszereket igyekeztek a legjobb áron eladni. Mindenesetre van olyan történet, ahol a piac felügyelőjéhez fordult az alkusz, mert bűncselekményt gyanított, és végül elfogták a tettest. Nyilván az orgazdaság szintén ősi foglalkozás lehetett.

A történetekben megjelenik a váltók kiállításának szokása. Gyakran gyanakvással kísérték az ilyen jellegű okmányokat. Egy kereskedő szerint voltak magas beosztású személyek, akik a felvett kölcsönről kiállítottak egy elismervényt, de üzentek a beváltóhelynek, hogy azt ne fogadják el. Az áruhamisítás szintén több esetben szerepel. A bálákban kívül értékes szövetek látszottak, amelyek belsejébe rossz minőségű anyagokat dugtak el. Máskor viszont a kereskedők jelentős értékeket rejtettek alig keresett áruk alá, a lopások, ellenőrzések elkerülése céljából.

Jogszolgáltatás

A jogszolgáltatásra vonatkozó utalások számtalan helyen megjelennek. Első személy volt a kádi, aki ítélkezett és fegyveresei útján azonnal érvényt is szerzett döntéseinek. Az államigazgatás magasabb posztjain elhelyezkedők mind felülvizsgálhatták az alsóbb szintű ítéleteket, módosíthatták azokat, esetleg teljes egészében elengedték a büntetést.

A kalifával szemben nem volt hova fordulni. A halálra ítélték elkészíthették végrendeletüket és elvégezhetők a halotti imádságot. Az életet kioltó büntetések gyakorisága – véleményem szerint – a közbiztonsági helyzet nehezen kézen tarthatóságára utal. A tolvajoknak levágták a jobb kezét. Az egyik esetben a vádlott, akit gyilkossággal gyanúsítottak, inkább beismert egy el nem követett lopást, amely az emberöléstől eltérő helyszínen történt, s így megmenekült az első vádtól. Kézfejét levágták, a csonkot olajba mártották a vérzés csillapítása céljából, majd a tettest elengedték. A levágott csonkot magával vihet. A másik lopásos eset rendezése pillanatok alatt megtörtént. A helyszínen a tolvajnál ruhájába rejtve megtalálták a kérdéses húsz dinárt, és a tetthelyre érkező váli ott azonnal levágatta a tolvaj kézfejét.

Téves kézlevágás utólagos kivizsgálását rendezték egy abban vétkes piacfelügyelőnél annak tömlőbe zárásával és az alábbi döntéssel:

„Megadod ennek az ifjúnak a keze vérdíját, vagy felakasztatlak és elveszem összes vagyonedat.”¹³

A kisebb kihágások következménye volt a nyilvános megkorbácsolás, a pellengérre állítás és a teve hátára kötözve a városban történő körbevitel, elüldözés a városból. Az elítéltek rokonait is sújthatták büntetéssel. Egyik megoldás volt egyfajta „szabad rablás” engedélyezése. Ebben az esetben kihirdették,

hogyan a lakosság bármit elvihet az érintettek házából. Ilyenkor szinte az egész épületet lerombolták a fosztogatók, törvényes körülmények között.

Az ítélezést, a kiszabott büntetés súlyát befolyásolta az érintett vagyona, az enyhíthette a törvény szigorát, amint azt az egyik mesélő mondja:

„Azután elkobozták minden javát és birtokát, és még szerencséje volt, hogy úgy meggazdagodott, mert különben menthetetlenül halál lett volna a büntetése. Végül kimondták rá még a száműzetést is.”¹⁴

A bírókra és az államkincstárakra is számtalan panasz elhangzik a történetekben. A banditáktól visszaszerzett javak, a házkutatásnál lefoglaltak megtartása részükről jellemző eset volt. Az örökösök kizárása, a rokonság, féltestvérek stb. jogainak semmibe vétele, azok törlése az öröklésből a jelentős vagyonok államkincstárra szállását jelentette.

Természetesen a börtönöknek is működniük kellett ilyen körülmények között. Megismerhetünk egy tolvajt, aki az elbeszélő szemléletes megfogalmazása szerint olyan ügyes volt, hogy számára nem jelentett problémát „letörölni a szénport egy nő szeméről úgy, hogy az meg se érezze”¹⁵. Mindenesetre pénzhamisításon bukott le és vasgyűrűhöz volt láncolva, rajta az „Örökre” felirattal. Később anyja vagyoni közbenjárására, lényegében megvesztegetésére, a kalifa kinevezte a bagdadi rendőrség fejének. Az ítélezés messzemenően figyelembe vette a vádlott vallását, és így nem is lehetett objektív. Amikor a „tűzimádó mágus” a hóhér elé került, hogy a szultán jelenlétében lenyakazzák, de kimondta a muszlim hitvallás két igéjét,¹⁶ vagyis áttért, és ezzel megmentette az életét.

Zárógondolatok

Bár Sahrazád történeteiben a bűncselekményeket és az azokhoz kapcsolódó magyarázatokat kerestem, a leírt események jórészt nem ezekről szólnak. A hatszázas évek vége és a hétszázas évek eleje az arab kalifátus megszervezésének és megszilárdításának, az új közigazgatási rendszer megteremtésének ideje, egyben az iszlám uralkodóvá válásának kora volt.

Ezek az események bizonyára nagy megrázkódtatást jelentettek a társadalom életében, és ez hatással lehetett a bűnözésre is, mint mindig, amikor valami megszűnik és az új éppen kialakul. Ha őszinték akarunk lenni, az elbeszélések lényegesen több jó szándékot, emberi segítségnyújtást, a bajba jutottak támogatását ábrázolják, mint az előzőleg bemutatott esetek. Aki a mecsetekhez, vagy a piacbírákhoz fordult, biztosan számíthatott ellátásra, ruhára, a továbbjutás feltételeinek megteremtésére. A kereskedők javait évekig vigyázták, a vállalt kötelezettségeket betartották.

Ugyanakkor a társadalom polarizálódása, vagyonok felhalmozódása és ezzel párhuzamosan a nincstelen városi rétegek jelenléte bizonyára tevőlegesen hozzájárult a közbiztonság ingatlanságához. Szakmailag meglepetés lehet a ma is létező bűncselekményfajták ősi volta és a modern korban is meglévő bűnüldözési módszerek ezer évet meghaladó múltja. Joggal mondhatjuk, nincs új a nap alatt.

Bár régi hagyományok alapján (hadith) a bíraskodás vallási alapon történt,¹⁷ sok jogtudós igyekezett magát a hatalomtól távol tartani, melyet a 84. éjszaka „meséje” is bemutat. Itt a frissen kinevezett kádi nem akarta átvenni a kalifa által küldött soros járandóságát, hogy ne legyen a hatalom lekötöztetve. A pénzt hozó futár nem értette az ellenkezés okát, biztatta a bírót, a kettő között nincs összefüggés. A tudós válasza:

„Bizakodhatom-e abban, hogy a tengerbe merülve ruhám át nem nedvesedik?”¹⁸

Egy másik bíró mondása szerint, „ha hazugságot mondok, Allah haragjától félek, ha az igazságot, a

szultánétól”.

Fórizs Sándor, ny. r. dandártábornok, ny. egyetemi tanár

1. Miklós Tamás (szerk.): Az Ezeregyéjszaka meséi I. 1–145. éjszaka. Atlantisz Könyvkiadó, Budapest, 1999, 11. o. [↵](#)
2. Ma ezt úgy hívnánk „no-go zóna”. Lásd Ritecz György: Nemzetközi mobilitás és a turizmus hatásai. In: Oláh Norbertné (szerk.): Határrendészeti Tanulmányok, 2018/4., 25–57. o. [↵](#)
3. A mazdahitűek Ahura Mazda követői, vagyis a zoroasztriánusok. [↵](#)
4. Miklós Tamás (szerk.): i. m. 168. o. [↵](#)
5. Uo. 214. o. [↵](#)
6. Fermán (perzsa-török): a szultán vagy az iráni sah írásos parancsa, rendelete. Lásd Bakos Ferenc (szerk.): Idegen szavak és kifejezések szótára. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2013, 199. o. [↵](#)
7. Kulcsár Ödön (szerk.): i. m. 130. o. [↵](#)
8. Miklós Tamás (szerk.): i. m. 350. o. [↵](#)
9. Kulcsár Ödön (szerk.): A szerelem rabszolgái. Történetek az Ezeregyéjszakából. Népszava Kiadó, Budapest, 1988, 78. o. [↵](#)
10. Kulcsár Ödön (szerk.): i. m. 277. o. [↵](#)
11. Miklós Tamás (szerk.): Az Ezeregyéjszaka meséi II. 146–270. éjszaka. Atlantisz Könyvkiadó, Budapest, 2000, 88. o. [↵](#)
12. Miklós Tamás (szerk.) (1999): i. m. 206. o. [↵](#)
13. Uo. 280. o. [↵](#)
14. Kulcsár Ödön (szerk.): i. m. 208. o. [↵](#)
15. Uo. 271. o. [↵](#)
16. Ez a saháda: „Tanusítom, hogy nincs más isten, csak Allah, és Mohamed az ő Próféta. Lásd Kulcsár Ödön (szerk.): i. m. 234. o. [↵](#)
17. A hadith mint vallási kategória olyan hagyományt (és hagyománygyűjteményt) jelent, amely arról számol be, hogy a Próféta mit mondott vagy tett, vagy pedig az ő hallgatóságos beleegyezésével, az ő jelenlétében társai mit mondtak vagy tettek. [↵](#)
18. Miklós Tamás (szerk.) (1999): i. m. 531. o. [↵](#)

Közzétéve itt: [2020. évi 2-3. lapszám](#), [Aktuális szám](#), [Kriminológia](#) | Tagged [Fórizs Sándor](#)

2018. Ügyészek Lapja Minden jog fenntartva.